

Vincze
András

KI MIT TUD

—Szabad ez a hely?
—Mindenkinek szabad.
—Van, aki nem szívesen veszi. Egyedül akar itt ülni.
—Eleget vagyok egyedül. Jól esik az emberek között. Hallgatom a zsi-bongást, nézem arcukat. Mennyi különféle élet!
—Nem járok ilyen helyre, de máma valami nem sikerült. Megfájdult a fejem.
—Nana. Itt lármá van, füst. Magának friss levegő kellene. Sápadt. Mi a foglalkozása?
—Ruhaüzemben vagyok. És maga. bátyám?
—Nyugdíjas. MÁV váltókezelő voltam. Telepörkődök, éjjel nagy a csend, semmire történik. Ott-hon egyedül vagyok, özvegy. Hamar ellátom magam, bevásárolok, főzök, és mosok is. Ön-el-látó vagyok, fiatalember. Mégis, néha megkívánom ezt a kis zsi-bongást. Örülök ezeknek itt.
—Nem érzi, hogy már lemaradt valamiről? Hogy egész életében lemaradt? Váltókat igazított. Rettenetes lehetett. Egy életlen át.
—Egy életlen át. Pontosan. Soha nem volt velem baj. Miről maradtam volna le?
—Tudom, hogy nem érthetjük meg egymást. Ez nemzedéki probléma.
—Fáj a feje. Azt mondta. Ha otthon lenne, mit csinálna? Fiatalember.
—Barkácsolni szoktam, van teljes asztalos felszerelésem. Motorom is, minden. Hallgasson csak ide, bátyám. Feltaláltam egy olyan székét, mely belefér egy aktatáskába.
—Valamivel agyon kell ütni az időt, fiatalember.
—Csak nem ugrat? Nem erről van szó. Nyolc órában nadrágot szabok. Konfekció, persze.

Ebből élek. De otthon... Otthon kezdődik az én életem. Most egy olyan ajtón dolgozom, melyet csak én tudok kinyitni. Senki más. —Valamit csak kell csinálni az embernek, belebolondulna, ha nem.
—Á, éppen nem erről van szó. Nem kényszer ez nekem. Tudja mi? Felépítem a belső életemet.
—Othagyja a szabóságot?
—Érettségiztem. Sejtí, mi mindent tudok? Semmi hasznom belőle. El kell felejtetni. Nadrág... Ha meg akarok menekülni, belső világot kell felépíteni.
—Folytassa csak.
—Azt hiszi, mindegy, mit csinál az ember? Nem vagyok a megfelelő helyen.
—Szabadalmaztassa találmányait.
—Nevetnem kell. Mondtam, hogy nem értjük egymást. Az én találmányaim nem hasznos árucikkek. Senkinek se kell. Érti bátyám?
—Várjunk csak. Tényleg azt mondta, feltalálta az olyanféle ajtót, amit csak maga tud kinyitni. Mi lesz, ha egyszer nem működik és maga nem tud kijönni?
—Nem erről van szó. Be se lehet építeni.
—Fiatalember, egyet tanácsolhatok, maradjon a szabóságban. Végezzen tanfolyamokat, dolgozzon szorgalmasan, viszi valamire.
—Mire vihetném? Feltaláljak egy olyan nadrágot, aminek nincs szára? Jó vicc. Negyven év múlva még mindig nadrágot szabok, több lesz a fizetésem, ennyi az egész. Ezért éltem én?
—Maga híres akar lenni. Vannak híres szabások, láthatja a divatbemutatókat a tévében. Olvashatta is. De ha nincs magában tehetség, szorgalom, kitartás,

akkor hiába fájdtja fejét. Elégdjék meg a tisztességes munkával, becsületes élettel. Fiatal, szép az élet. Hallja?

—Maga is fújja a szöveget? Semmit se ért belőlem. Engem csak a nadrágszabásra tanítottak meg. Egy egész öltönyt nem tudok megcsinálni. Meg se próbáltam.

—Elszomorító. El se hiszem, hiszen maga szabó.

—Nadrágszabász vagyok.

—Szabó.

—Hagyjuk ezt. Mondom barkácsolással megépítem a belső világot.

—Várjunk csak. De hiszen el is adhatja? A széket, ajtót. Vannak hobbista emberek. Találjon fel valami régi kakkukos órát.

—Na jó. Nem haragszom. Maga van vagy hetven éves, fogalma sincs, bennünket mi foglalkoztat, hogyan szeretnénk élni.

—Eladhatja. Esténként fuszik.

—Eladja az én belső világot, ami mentőcsónak nekem? Fogadjunk, ezt se érti. Eladja és ott álljak pucérán?

—Pénze lesz fiatalember. Mit ér egy ajtó, amit csak maga tud kinyitni? Tudja, mit ajánlok? Hehe, figyeljen ide. De ne vegye sértésnek. A ruhaüzemben is elkelne egy ilyen ajtó a raktáron. Na?

—Apám nem ért meg. Nem vagyok asztalos. Amit barkácsolok, azt magamnak csinálom. Senkise szólhat bele. Senkise. Nincs tülekedés. Nincs lenézés, félreállítás, leértékelés, nincs hozzájárulás. Mindent megér ez.

—De nem kell senkinek. Csak magának. Elszomorító. Hehe, tudja mit? Gondolja csak végig, most itt, mi lesz ebből, a maga találmányaiból? Tegyük fel, hogy tíz évig csinálja. Évente ötven szék, ötven ajtó. Tíz év alatt ötszáz szék, ötszáz ajtó. Hová fér ez?

—Hallja öregem, ha viccel velem, lthagyom. Atülök egy másik asztalhoz. Azt hittem, maga jó kis öreg.

—Mire annyi idő lesz mint én, lesz magának huszonegyezer széke, huszonegyezer ajtaja. De még olyan asztalt is feltalálhat, aminek nincs lapja.

—Ha nem nézném, kicsoda maga, egy szegény vén váltóór — hát fejbevágnám. Elmegyek.

—Várjon csak a sörére, még nem hozták ki. Vasárnap van. Isten vele. Magának nincs igazi szakmája. Tanulja ki a szabóságot. Vagy az asztalosságot. Maga részletember. Sajnálatos.

—Bocsánat, bátyám, ahogy felállt, most látom...

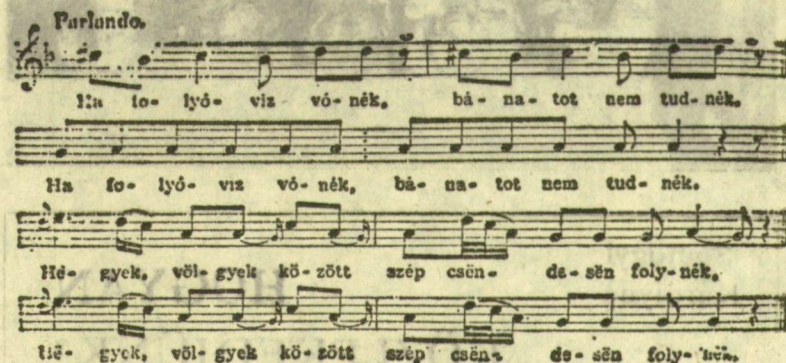
—A falábat? Trombózisom volt két éve. Most már minden rendben van.

—Mielőtt elmegy — azért mégiscsak gyönyörödött velem. Nem baj. Csak azt akarom mondani — megelégedett, bátyám?

—Hozzák a sörét. Fiatalember, én sohase voltam megelégedett. Ha az lettem volna, sohase vittem volna semmire.

Az öreg elkopogott, vállasan, bicceve, erősen, fehér hajjal. A fiatalember belenézett a sör szétfeszülő piszkos habjába, feje újra fájni kezdett és zavarodottan álmélkodott — ugyan mire vitte az öreg az életben? Mire? Nem tudta megfejtetni. S a feje mindjobban fáj.

A MI DALAINK

Marót mosogatnék, füvet újítanék
Marót mosogatnék, füvet újítanék
Szomjú madaraknak innyok adogatnék,
Szomjú madaraknak innyok adogatnék.

Új sorozatunkban, amely ezen-től minden vasárnap megjelenik magazinunkban, népdalainkból, a mi dalainkból" közlünk válogatást. A sorozat célja hozzájárulni ahhoz a fellendülő érdeklődéshez, amely a népdalok iránt az utóbbi időben kibontakozott és talán a népi kultúra megbecsülésének újabb reneszánszához vezet majd.

Jó ügyet szeretnénk szolgálni. Nem azt tehát, hogy a népdal úgy éljen — ahogy mondani szokták — a nép ajkán, mint a hajdanvaló időkben; ez lehetetlen. Hanem azt, hogy a mai társadalom tudatosan karolja fel, s tegye életének, kultúrájának szerves részévé. Tanuljuk meg újra zenei anyanyelvünket

— szerény lehetőségeinkkel ezt igyekszünk segíteni —, azt az anyanyelvet, amely nemcsak megtúr minden más értékes muzsikát, de kívánja is a kiegészítést.

Sorozatunkban nem közlünk, nem népszerű dalokat akarunk közölni. Ezért választottunk elsőnek a televízió Röpülj páva című vetélkedőjéből Faragó Laurának, a Szegedi Tanárképző Főiskola hallgatójának műsorát. A kilenc dalt, amelyet a képernyőről ismertünk meg, folyamatosan közöljük. Népzenei ritkaságok ezek a dalok, de egyben nagyon szépek, szövegük irodalmi érték. A most közölt első népdalt Bartók Béla 1911-ben Székelyföldön, Gyergyóújfaluban gyűjtötte.

Folyó-
iratokban
olvastuk

ELKÖTELEZETT KÉPZŐMŰVÉSZET

Jubileumi emlékezések, összefoglalók, tanulmányok, dokumentumok sorjához az áprilisi folyóiratok hasábjain. Az alábbiakban egy gondolatgazdag rövid áttekintést idézünk negyedszázad magyar képzőművészetéről. Aradi Nóra írása (Új művészet — új társadalom) a Kortársban jelent meg.

Rövid áttekintés, de művészet-történeti szakaszhatár is képzőművészetünk 25 éve. Szűkebb szakaszonként más és más erővel tört utat a szocialista alkotói módszer, és ez adta a legtöbb minőségi újat. Elevebb lett kapcsolatunk a nemzetközi művészettel, s a legfontosabb történeti változás, hogy a szocialista módszer alkotások összefüggő sort alkotnak. Új nyilvánossági fórumokat teremtettünk a képzőművészetnek, de nem éltünk eléggé a régiakkal. A nagyvárosi élet

igényli a kisebb és nagyszámú tárlatokat, bemutakozásokat, de miután a kiállítás már nem piaci közvetítő, azok erkölcsi és anyagi igénylői az állami és társadalmi szervek lettek. Budapest 1950-ben kezdődtek az országos sereg-szemlék, melyek egy-egy rövid időszak összképét mutatják be. A hatvanas évektől rendezik meg a fiatal művészek állandó sereg-szemléjét, de ma már, a megékés-ben folyó alkotómunka is bevo-nul a fővárosba. A megyeszékhelyek aktivizálódtak, s a fővárosban is egyre inkább tudomásul veszik a vidéki tárlatok rangját. A mai vidéki központok közül Szolnok, Hódmezővásárhely és Szentendre országos jelentőségű.

De a vidék számbavételénél nagy a fluktuáció: több fővárosi művész alkot rendszeresen vidéken. A „vidéki művész” pejoratív fogalma már a múlté, a legjobbak munkái attól függetlenül láthatók országsszerte, hogy hol a lak-helyük, hol dolgoznak. S a fővárosi kiállítások ismerete is kevés ahhoz, hogy képet alkossunk mai művészetünkről. A problémákat elemezve talán legaktuálisabb: mennyiben művészeti és mennyiben technikai az a sok-féle formaalkotó tevékenység, amely a köztéri szobortól az ipari formákig, a reprezentációs fal-keptől az árucsomagolásig terjed. Mi tartozik ebből a művészeti és mi a környezeti esztétikum körébe? A szocialista mondanivaló és tendencia mennyire találhatja meg kifejeződésének alkalmait és szükségességét a technikai fellendülésben?

Aradi Nóra megállapítja, hogy nálunk, ahol a művészeti élet szerkezete a szocialista társadalom szerint alakult át, egyre kevesebb az az alkotás, mely irányzatában, módszerében szocialista lenne. Átmeneti korszakban élünk tehát, amelyben differenciálódtak a műfajok, elmosódtak a korábbi határok, s ahol gondot okoz, hogy a szocialista művészeti minőség csak ritkán értékmérő. Maga a művészet kisebb részében szocialista; nagyobb részében el-kötelezett, és ismét kisebb részében közömbös mindennapjaink, társadalmi közegünk iránt. De elkezdettünk valamit, egy korszak fordulatát, ami az újfajta társadalmi struktúrával azért egybe-hangzó művészeti

Pataki Ferenc

Kőbánya

talmas, meglehetősen rideg hangulatú teremben, most kitűnően éreztem magamat. Faltam a káposztát, ami tényleg nagyon jó volt, s az emberem dallamosan beszélni kezdett.

— Szóval van ebben az egész dologban valami izgalmas játék, majdnem irodalom — mondta, és előkotort a táskából két söröslüveget, de megint felugrott. — Az ördögbe is, pohár nélkül nem esik jól a rendes embernek! — és odament a konyhaablakhoz, poharakat kért. — Ez a bizonyos irodalom csak kicsüszott a számon — folytatta, amikor visszaült az asztalhoz. — Tudja, human tagozaton végeztem. Hát. Glimnáziumban. Aztán szerszámkészítői szakma, de nem tudtam megmaradni a falak között. Az utazás, uram! Látni, tapasztalni, gyönyörködni a szép tájakban, az igen! Tegnap például Rijekába mentem, megfürdtem az arcomat és a lelkemet a tengeri levegőben, és most itt vagyok, reggel vissza Budapestre. Ebben van fantázia, higgye el.

Elhittem, ettem, örültem. — Tudja, ha az ember bent ül a kocsi-ban, a motor szépen muzsikál, fűlöl néha, hogy haverkám, most nehéz kapaszkodni, aztán az emelkedő után: kősz szépen, most vígan gurulok! Szóval ez van. Ebben én irodalmat érzek. Nem azért mondom, hogy nem tudom én, mit gondoljon rólam, de kijön az ilyen a lé-

lekből. Menni, uram! Látni! Gyönyörködni! És ezer dolgon elmélkedni! Ebben van fantázia! Jó, jó, kell a falak közé is az ember, de aki mozogni szeret, annak ez egészen más. Az olvasmányaim emlőim táplálkozva, én olykor valami motoros Szindbád-nak érzem magamat. Megyek, uram, tegyük fel, lefelé Pulába, gyönyörű vidék, tele emlékekkel, kinézek az ablakon, házak, emberek suhannak el és hegyek, erdők, női arcok, mit mondjak! Hová nem kívánczok az ember! Sokszor gondoltam már arra, hogy az ember minden szépség felé kinyújtja a karját. Na és mit ér el? Ha én, tegyük fel, megelégszem azzal, hogy minél többet lássak, máris kezdem boldog embernek érezni magamat. Sokszor pedig a kicsiségek okoznak örömet. Itt van például most ez a káposzta ön előtt. Megtehettem volna, hogy oda se rántok. De én azonnal éreztem, hogy most valami jót kell tennem, és ez öröm nekem. Na, izlik? Ugye jó?

— Nagyszerű.

— Na akkor most már jöhet a sör.

Üveget nyitott, töltött. Megköszöntem.

— És tudja, milyen gyönyörű-séges dolog kicsiben a honvágy? — kérdezte, amikor lekoppantotta a poharát. — Azért mondom, hogy kicsiben, mert én éppen csak eljövök hazulról. Biztos,

hogy visszamegyek. Szóval kint vagyok, mondjuk öt napig, ténfergek, persze közben megvan a meló is, de amikor elindulok vissza, elkezd nekem énekelni a motor! Nem hiszi? Énekel, én mondom. Csak fül kell hozzá.

— És az érzés, hogy várják odahaza — jegyeztem meg.

— Na igen, ez megint egy érdekes figura. Szinte irodalom. Szindbád eljön hazulról, otthagya a szép asszonyt, én mondom, nagyon szép asszony a feleségem, szóval otthagya, rohan a messze-ségbe, és egyszer csak arra gondol — figyelje meg milyen mondanivaló van ebben! — szóval arra gondol, hogy otthon a szép asszony, mondjuk este nyolckor gyönyörű ruhában vár valakit, vagyis van valakije, az illető teljes biztonságban megérkezik, csók, vacsora, ital, mit tudom én, és a gyönyörű asszony egyszerű-csak levetkőzik. uram. A többit tudja. Szóval ennek ki van téve az ember.

Sajnálni kezdtem új barátomat, végén tartottam a káposztának, tetszett, hogy ezt a torz Szindbád-hasonlatot kitalálta, arra gondoltam, hogy én pedig elmondok egy szép történetet a tiszta asszonyokról, a hűségben töltött házasságokról, már-már a nyelve-men volt Baukis és Philémon neve, azt is láttam képzeletemben, mint változott derék élete végén Baukis hárs- és Philémon